

encara de la  $\alpha$ -grega.

*Apodixa* fou corrent, en accs. semblants a la catalana, en la documentació del reialme de Sicília i Nàpols en els Ss. XIV i XV, des d'on passà als de la nostra corona, i fou el català que el transmèt al cast. *póliza* [1540], i possiblement al portuguès, on però es troba també una variant *apólize* (ASNSL CXXVII, 185) potser rebuda més directament d'Itàlia; a Sicília trobem més tard, any 1500, una variant *podisa* explicada «haec apoca» en el glossari de Niccolò Valla (ZRPb. XLII, 95), ja escapçada de la inicial. En italià hi ha dades de *pòlizza* des del S. XIII, i de l'italià va passar també al francès, mentre que l'oc. ant. *podissa* 'rebut' ve directament del baix llatí. El canvi de *-d-* en *-l-* s'explica per la pronúncia fricativa de la  $\delta$  grega (cf. PI-LOT).

Va establir ja aquesta etimologia G. Paris (Rom. x, 1881, 620-1); i hi han aportat confirmacions Rohlf, EWUG, s. v., M-Lübke (ASNSL CLXI, 109), el meu DCEC, i algunes dades documentals castellanques Terlingen (It. en esp., 287-8) i catalanes Mateu (RFE XXVII). Per a *pòlissa* 'entremaliat', V. POLIR.

*Polissada, polissardo, -arda, polissó, polisson, polissonada, polissonejar, polissoneria, V. polir Polissont, V. policia (POLÍTIC) Polit, V. polir Politana, V. poletana Polítècnic, V. tècnic Politeisme, politeista, V. déu*

POLÍTIC, pres del ll. *poliíticus* 'relatiu al govern', i aquest, del gr. *πολιτικός* 'relatiu a la ciutat i a l'Estat', 'pertanyent al govern', derivat de *πόλις* 'ciutat', 'Estat'. □ 1.<sup>a</sup> doc.: fi S. XIV, Eiximenis.

«Com diverses persones de Mallorca --- veessen la gran viltat e desconexença del mallorquí --- vengué a saber al rei Sanxo, qui llavors regnava en Mallorca; e com lo dit rei fos senyor fort *polític* e curial, e qui molt avorria hòmens vils --- dix llavors lo rei --- Oh malvat vilà e desconexent! ---», Eiximenis, *Dotzè* (NCL. VI, 73.25). Antagament *polític* tingué sobretot un sentit que partia del de 'home civil, interessat en el bé col·lectiu' i passant pel matís de 'humà, filantròpic' arribava simplement a l'expressió de la idea de 'urbanitat, cortesia': o sigui els matisos que expressa en el passatge d'Eiximenis. Notem que el català és de les primeres llengües a introduir el mot (en francès també en el S. XIV, en castellà no abans de 1450).

Cal dir això igualment dels abstractes corresponents *política* i *policia*; provinent aquest del ll. *poliíta*, grec *πολιτεία* 'organització política, govern'; però evolucionant el contingut semàntic en harmonia amb el de *polític*; i, passant per 'caràcter humà, comprensiu, filantròpic', arriba ja en el mateix Eiximenis, a valors afins al de 'cortesia', no sense acompanyament d'un matís com 'esperit de convivència social'; així en un passatge on torna a aparèixer el rept contra el malagrat, que ell anomena *desconeixents*; quan el conseller assenyat opina: «Oh tu, rei --- faria mester que si dret ni juí vols fer contra los hòmens, que primerament comences als teus, per tal que no aparegues parcial ---»

contesta el rei: «prec-te que m digues --- qui són los *desconexents* après mi ['vora meu, en la meua cort'], car veig que aitals persones deven ésser avorrides per tota creatura, axí com aquells qui dissipen tota amistat e per consegüent tota *policia*; car --- Roma pujà en estament --- per la gran conexença que havia en aquells qui leyalment ---», *Terç* (NCL. VI, 129.23).

No caldrà que ens deturem gaire més a exposar la història semàntica i ideològica d'aquests mots, no sols perquè la finalitat màxima d'aquest llibre és l'etimologia —que aquí no ofereix cap dificultat—, sinó perquè podem remetre a l'exposició més detinguda que fan d'una història enterament paral·lela els diccionaris francesos, com Littré, castellanés (DCEC/DECH) i anglesos (N. E. D. d'Oxford), que complementaran fàcilment la nostra amb fets i dades ben paral·lels.

El matís d'humanitat cortesa no desaparegué: «SIURANA: En vostra resposta - triau la fadrina / --- / engana-ns la verge - donant-nos a entendre / que-ns vol i que-ns honra... quan troba què pendre! VALENTÍ: La mia resposta - yo vull declarar-la: / que prenc la fadrina - de bona saó / --- / molt més que les viudes —continus combats—. / Dexau, doncs, les boyres - de vostra malícia, / seguint del que toque - los punts y *policia*» (val., 1560, *Viudes i Donzelles*, v. 84); doncs, 'urbanes indirectes'. «Quan En Montbrí, posant-se de peu, anava a surtir-li *políticament* a l'encontre per a saludar-lo, se li encarà ---», MrnVayreda (*Sang Nova* v, § 6, 378): 'amb tacte cortès'. «Les criatures del barri --- no desamparavan may sa casa y --- tingueren bona vellesa y grata companyia, presentiant les rialles de la quitxalla ---. Després --- cambiaren de gustos, y en comptes de jugar davant de la porta, tiraren cap a la plasseta --- l'Ajuntament les va treure ab *política*, fent-hi construir una font qu'ab --- la mullena l'invadía tota ---», EmVilanova, *Esc. Barcelonines*, 85: 'amb hàbil malícia'.

No sempre la idea bàsica fou la de «diplomàtic» 'hàbil a negociar'; predominà la d'urbanitat, i de vegades 'maneres cerimonioses, distants, fredes', d'on es pot arribar fins i tot a 'renyit', 'barallat quietament': *estan polítics* deia, parlant d'uns parents, un amic meu de CastPna. (1920). Res d'estrany, doncs, que sobretot a Val. i Mall. s'anomeni *polític* —*germà polític, pare polític*— com en cast., el parent per afinitat, el qual tractem amb més miraments formularis (cf. fr. *beau-frère*), mentre que en el Princ. diem, més francament i castissament, *sobrevinguts*.

En definitiva ha quedat la idea de l'acció pública, estatal, no sense que hi restessin reminiscències del matís afectiu de 'destresa humana', massa humana...: política intrigant, despiadada, sovint molt més personal que comunitària. «*Política*, però nacional...!» exhorta Prat; «deixem la *política*: donem al Cèsar el que és del Cèsar i...» prega Torras i Bages; «Som molts per als qui la gran qüestió prèvia és aquesta: Catalunya; procureu que no haguem de plorar tots massa tard l'oblit d'aquest fet viu de part dels directors de la mecànica *política* ---», «un malastre col·lectiu fa que les passions d'uns quants abrindin la mas-